

Onderwerp Informatie uitbreiding begraafplaats Noorddijk

Steller J. Wilke

De leden van de raad van de gemeente Groningen
te
GRONINGEN

GRIFFIE	
reg.nr.	QR13.31756464
ingek.	18 JUNI 2013
class.	-2.0751
te beh. door:	QR
kopie gez. aan:	

Telefoon (050) 367 81 11 Bijlage(n) div.

Ons kenmerk SB 13.3748509

Datum **18 JUN 2013** Uw brief van -

Uw kenmerk -

Geachte heer, mevrouw,

In de raadscommissie Beheer en Verkeer van 5 juni 2013 hebben we u toegezegd vóór de voorjaarsbrief met nadere informatie over een uitbreiding van de begraafplaats Noorddijk te komen.

Op onze grootste begraafplaats, Selwerderhof, zijn ruim voldoende begraafplekken beschikbaar. De begraafplaats Noorddijk is vol en de begraafplaats Hoogkerk zal binnen afzienbare tijd ook vol zijn. Zowel u als de bewoners hebben aangegeven voorstander te zijn van een nieuwe begraafplaats Noorddijk.

Wij verwachten dat de keus voor Noorddijk consequenties zou kunnen hebben voor de toekomstige keuze in Hoogkerk.

Wij hebben u in januari 2013 een brief gestuurd met verschillende uitbreidingsmogelijkheden. Op uw verzoek is de optie aan de noordzijde van de huidige begraafplaats nader uitgewerkt.

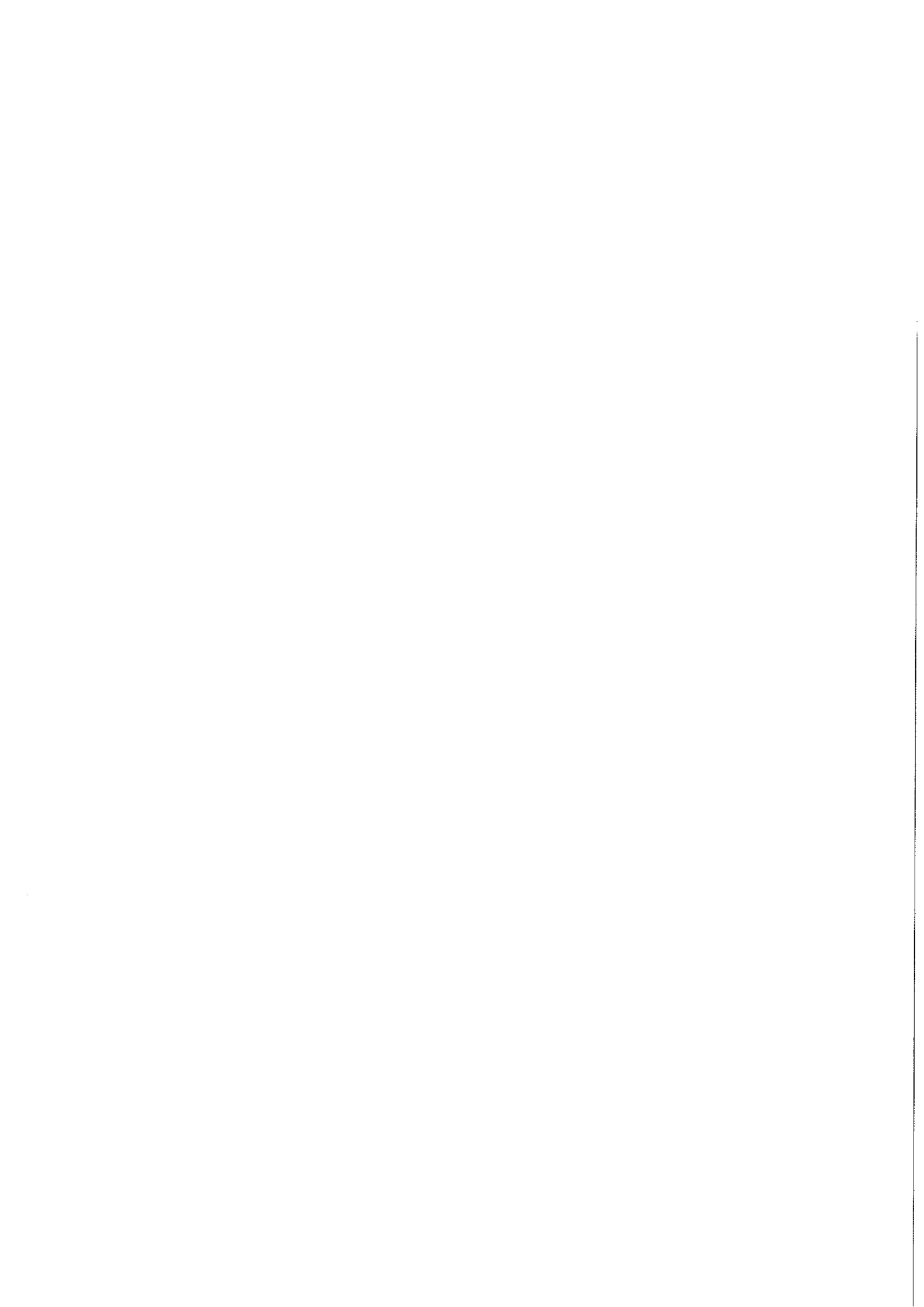
Met uw raadscommissie is op 9 april 2013 een informatieve bijeenkomst over de begraafplaats geweest. Bij deze gelegenheid heeft u een aantal vragen gesteld met betrekking tot de mogelijkheden tot uitbreiding. In de bijgevoegde notitie zijn deze vragen en de antwoorden opgenomen.

Tevens hebben we de financiële kosten bekeken en hieronder geven we u nadere informatie over de financiële consequenties van de aanleg van een nieuwe begraafplaats.

Kosten

Technisch en ruimtelijk is uitbreiding van de begraafplaats Noorddijk mogelijk. De kosten vormen, ook bij een begraafplaats voor 350 graven, een fors obstakel. Bij de uitwerking zijn wij uitgegaan van begraafplaats met 350 graven. Bij de berekeningen zijn wij uitgegaan van twee opties voor het aantal uit te geven graven per jaar namelijk 15 dan wel 25 graven per jaar.

Om een nieuwe begraafplaats aan te leggen is het noodzakelijk de gronden op te hogen met zand, drainage en beschoeiing aan te brengen en het gebied in te richten. De totale

investering om een nieuwe begraafplaats in Noorddijk met 350 graven aan te leggen bedraagt naar schatting €575.000.

- Financieringsmogelijkheden

Activa met een economisch nut, zoals hier de grafrechten, mogen volgens geldende wet en regelgeving niet in een keer worden afgeschreven. Dit moet in de afschrijvingstijd die hiervoor staat, i.c. 40 jaar. Hierdoor ontstaat, 40 jaar lang, een jaarlijkse kapitaallast van €34.000.

De begraafplaats is bij een afzet van 15 graven na ongeveer 23 jaar vol, bij 25 graven per jaar al na 14 jaar. In Groningen hanteren wij een grafhuur van 30 jaar, graven kunnen dus pas na minimaal 30 jaar worden geruimd. In beide gevallen is dus na 14 dan wel na 23 jaar een uitbreiding of een alternatieve begraafplaats nodig om aan de vraag te voldoen. De kapitaallasten van de dan volle begraafplaats blijven echter gedurende 40 jaar doorlopen.

De aanloopverliezen zijn gemiddelden per jaar. In de beginfase zijn de kosten natuurlijk maximaal, aan het einde van de looptijd zijn de kosten laag.

Gegeven de uitgangspunten is een tarief van € 3664 kostendekkend. Alle tarieven lager dan deze bedragen leveren ook bij volledige benutting, een jaarlijkse negatieve exploitatielast op. In de bijlagen zijn de uitgewerkte financiële overzichten opgenomen.

- Vergelijking graftarieven

Bij uw bespreking van de graftarieven heeft u steeds aangegeven veel belang te hechten aan betaalbare grafrechten en grafhuur. Op Selwerderhof kost een driepersoonsgraf €2274, een eenpersoonsgraf €1678. In Hoogkerk en Noorddijk wordt €718 voor een eenpersoonsgraf betaald.

Een korte vergelijking tussen omliggende gemeenten geeft aan dat een gemiddelde prijs van ruim €2000 voor een grafrecht gedurende 20 jaar een veel voorkomende prijs is.

Bewoners

Wij hebben bovenstaande informatie besproken met bewoners van Noorddijk. Met de bewoners is zowel de financiële als inhoudelijke kant van de aanleg van een nieuwe begraafplaats besproken. Zowel de wijze van aanleggen als de berekende investeringen kwamen bij de bewoners realistisch over. Zij betreuren het dat op de bestaande begraafplaats 'Noorddijk' geen graven meer uitgegeven kunnen worden en geven aan groot voorstander te zijn van uitbreiding van de begraafplaats.

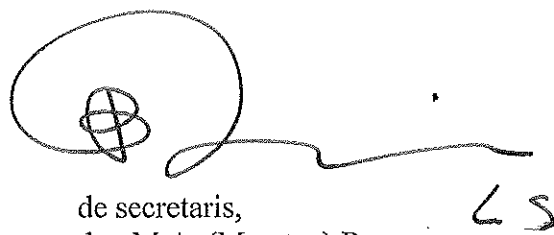
Vervolgprocedure

Zoals in eerder overleg aan u toegezegd zenden wij u hierbij een inrichtingsvoorstel en uitgewerkte financiële overzichten, zodat u zich een beeld kunt vormen van de kosten. Wij verwachten hierover met u in oktober nader te kunnen spreken.

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Groningen,

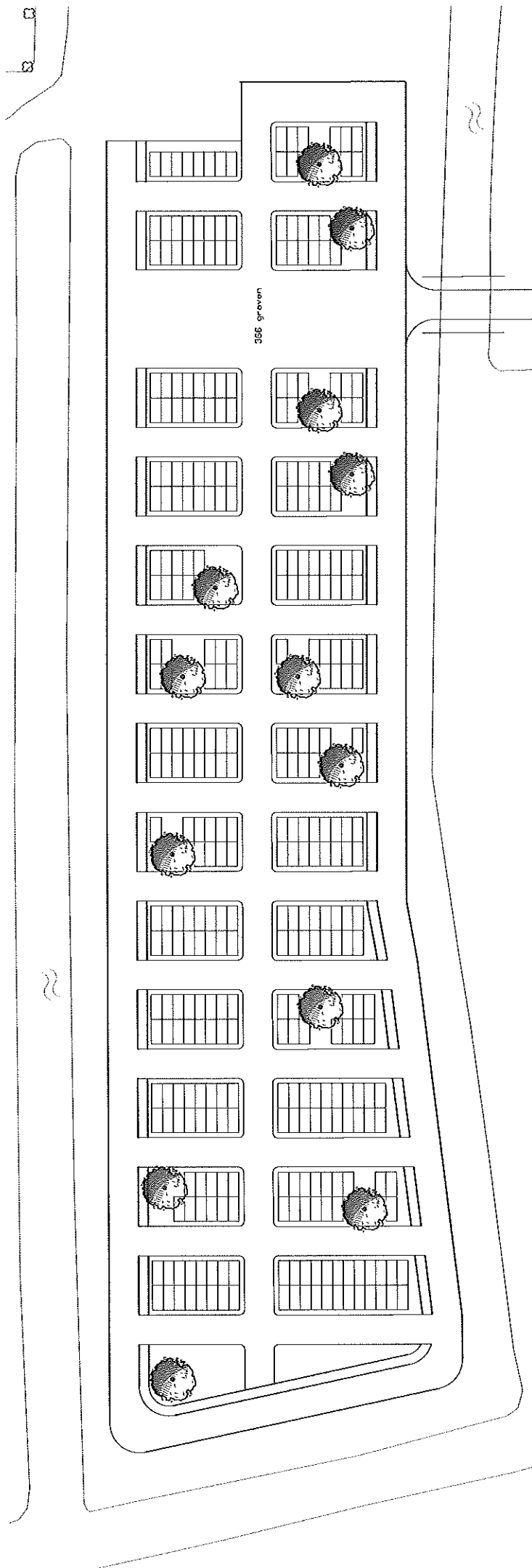
de burgemeester,
dr. J.P. (Peter) Rehwinkel

de secretaris,
drs. M.A. (Maarten) Ruys

LS

NOTITIE

Aan : raadsleden raadscommissie Beheer en Verkeer
Van : J. Seton
Datum : 27-05-2013
Onderwerp: raadsvragen over nieuwe begraafplaats Noorddijk

Antwoord op uw vragen, gesteld door raadsleden op een informatiebijeenkomst op 9 april 2013
De vragen zijn cursief weergegeven.

1. Kan de begraafplaats fasegewijs ontwikkeld worden?

In alle tot nu toe gepresenteerde voorstellen wordt een deel van de werkzaamheden direct uitgevoerd, dit betreft zaken die niet in delen kunnen worden uitgevoerd zoals ophogen, draineren, beschoeiing, toegangspad, delen van de inrichting en bouw gebouwtje. Om een eenheid in de maat van de nieuwe bomen te krijgen worden ook de bomen in een keer geplant. De inrichtingswerkzaamheden, voornamelijk paden langs de aparte begraafvelden worden gefaseerd aangelegd. In het onderzoek is ervan uitgegaan dat 80% in een keer moet worden aangelegd, ongeveer 20% van de kosten kan later worden geïnvesteerd.

2. Is de speciale ophooggrond wettelijk verplicht?

Er zijn geen wettelijke, alleen wel functionele eisen aan de grondsamenstelling. Grond op een begraafplaats moet een soepele en snelle ontbinding van lijken bevorderen. Dit stelt eisen aan de grond. Er moet zand worden toegepast met een bepaalde samenstelling. Momenteel hebben wij bij het ruimen ook problemen met de destijds gebruikte grond/kistbekleding waardoor de lijkontbinding niet goed is verlopen. In de bijlage is een schrijven van het landelijke overleg begraafplaatsen over deze materie.

Kan de vrijkomende grond van de Zuidelijke Ringweg worden toegepast?

Onderdeel van de grondkosten is het vervoer van de grond. Als grond van de Zuidelijke Ringweg kan worden gebruikt (als deze grond voldoet aan de eisen) dan moet het direct kunnen worden gestort op de nieuwe begraafplaats. Dit vereist een strakke planning. Als de grond eerst elders moet worden opgeslagen om daarna weer te worden gebruikt dan zou een eventueel voordeel weg zijn. Momenteel is niet bekend of de grond bij de ZRW voldoet aan de bij 2 beschreven eisen.

3. Parkeren kan goedkoper door de parkeerplaats te schrappen, parkeren kan ook op de weg.

In de kostenopzet is geen nieuwe parkeerplaats opgenomen. Er wordt vanuit gegaan dat bezoekers van de nieuwe begraafplaats voor het parkeren gebruik maken van de parkeerplaats bij de oude begraafplaats.

4. Urnenveld: wat is de stand van zaken?

Op de huidige begraafplaats zijn nog tien vrije urnengraven. Binnenkort wordt een soort urnenmuur gemaakt, hier is dan plaats voor 16 urnen. Mocht hiervoor grote belangstelling bestaan dan is het mogelijk op relatief eenvoudige wijze extra urnengraven bij te maken. In het nu voorliggende voorstel zijn geen extra urnengraven opgenomen.

5. Kunnen graven ook van te voren worden gekocht of worden gehuurd. Wanneer een aantal mensen alvast een graf koopt c.q. huurt is dit gunstig voor de exploitatie. Dit voordeel moet dan verdisconteerd worden in de exploitatie.

Graven kunnen van te voren worden gekocht of gehuurd. Mocht bij overlijden de huurtermijn korter zijn dan de wettelijke termijn dan moet worden 'bijgehuurd'. Bij een koopgraf moet de aankoopprijs bij koop worden betaald.

Het aantal mensen dat een graf vooraf huurt dan wel koopt is gering. Wij achten het niet kies een actieve campagne op te zetten om grafhuur dan wel -koop onder de aandacht te brengen. In de financiële overzichten is uitgegaan van verhuur van 12 graven en 25 graven per jaar. De verschillen in exploitatie is dan ook duidelijk te zien.

6. De raadsleden vragen zich af of een nieuw gebouwtje nodig is. Mocht dat zo zijn dan pleiten zij voor een sobere en doelmatige uitvoering.

Het huidige gebouwtje is dusdanig oud en klein dat het niet meer voldoet aan de huidige normen. Om het personeel op de begraafplaats (en eventueel een deel van de te gebruiken machines) een onderkomen te geven moet een nieuw, sober en doelmatig, gebouwtje worden gebouwd.

Het onderkomen is zowel voor pauze als om te schuilen bij slechte weersomstandigheden. Daarbij kan er een wc en watertappunt voor bezoekers in worden gemaakt.

7. De raadsleden spraken zich uit dat dit geval de behoefte aan een begraafplaats in Noorddijk erg zwaar weegt. Met andere woorden, de landschappelijke waarden zijn hier niet het belangrijkste.

De wijkraad heeft aangegeven graag een begraafplaats in Noorddijk te willen houden. Wij hebben een open proces met hen afgesproken. De berekeningen voor een nieuwe begraafplaats zijn aan hen toegezonden, zij hebben met ter zake deskundigen de kosten ook berekend. De door ons opgestelde berekeningen werden door hen gedeeld. Wij hebben hen ook de berekeningen getoond en met hen besproken.

Het uitgangspunt is een sobere en doelmatige begraafplaats.

Deze informatie gecombineerd met andere voors en tegens wordt met de raad gedeeld waarna de raad haar afweging hieromtrent kan maken.

8. De kerkgemeenschap c.q. dorpsgemeenschap is hier goed georganiseerd en de verwachting is dat zij het dagelijks onderhoud en beheer op de begraafplaats wel willen doen. Hier maakt de gemeente nu zelf kosten voor. Wanneer deze kosten wegvallen dan kan dit voordeel worden verdisconteerd in de begraafstarieven op Noorddijk.

De huidige gemeentelijke begraafstarieven zijn, gemeentebreed, kostendekkend. Als de kosten van het onderhoud naar beneden gaan door een deel van de werkzaamheden, om niet, uit te besteden, moeten de algemene begraafstarieven worden verlaagd. Immers, wij zouden dan meer aan tarief vragen dan wij aan de werkzaamheden besteden en dat is verboden.

De kostenverlaging kan niet alleen worden doorberekend in de Noorddijkse tarieven.

9. Is het mogelijk de graven uitsluitend uit te geven aan Noorddijkers, graag juridisch uitzoeken en hoe moet je dat dan bepalen.

Het is wellicht mogelijk dat gemeente graven voor eigen inwoners reserveren. Het is nog niet door een rechter getoetst. De vervolgvraag is of het dan ook mogelijk is om de koop/huur van een graf op en specifieke begraafplaats te beperken tot een deel van de inwoners. Anderzijds geldt dat wij als overheid ons moeten houden aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Uitsluiten van bepaalde groepen (geen niet-Noorddijkers) of bevoordelen andere (Noorddijkers) kan hiermee in strijd zijn.

Mocht de raad dit wensen dan moet een en ander worden opgenomen in een verordening.

Overigens willen we ook onderstaande overwegingen meegeven:

- Mensen laten zich begraven op voor hen belangrijke plaatsen. Dat kan een geboorteplaats van de overledene zijn, een familieplaats of om andere redenen. Ook uit onderzoek blijkt dat de keus voor een begraafplaats vooral op emotionele gronden wordt genomen.

- Om antwoord te kunnen geven op de vraag wie een 'niet-Noorddijker' is, moet eerst worden bepaald wie een Noorddijker is.

- Daar komt nog bij dat het exploitatie-technisch juist wenselijk is graven zo spoedig mogelijk uit te geven. In dat licht is vraag 5 ook gesteld.

De grafrechten op een nieuwe begraafplaats zullen hoogstwaarschijnlijk (veel) hoger worden dan op de andere gemeentelijke begraafplaatsen. Het is dan ook de vraag of er een grote run op de graven zal komen.

10. Om dit onderwerp nog te behandelen in een raadscommissie of tijdens het voorjaarsdebat is qua planning niet te doen (nog uitzoekwerk/rekemwerk/gesprekken met bewoners). Raadsleden vinden het vooral van belang de uitkomst te horen, wethouder Seton zoekt nog naar een route waarbij het één en het ander kan.

In de bijgevoegde brief en financiële overzichten is een en ander weergegeven.

Je hebt zand en je hebt zand

Maar wat is het juiste zand voor de begraafplaats?

© Pauline Harmsen / LOB - De Begraafplaats nr. december 2004.

Het komt voor dat de grond waarin begraven wordt eigenlijk helemaal niet geschikt is voor dat doel. Polderland, rivierkleigebieden, veenkoloniën, er zijn zat plaatsen in Nederland waar de grond teveel water vasthoudt of te weinig 'ademt'.

Menig begraafplaatsbeheerder wenst zich bij een bijzetting, opgraving of ruiming dan ook wel eens dat hij het graf niet had geopend. En dat de begraafplaats zich zou bevinden in een wat warmer, droger en vooral zanderiger en zuurstofrijker klimaat. Niet alleen de bedrijfsvoering en het welzijn van de medewerkers van de begraafplaats zijn gebaat bij een voorspoedige lijkontbinding. We dragen in dit opzicht ook een ethische verantwoordelijkheid ten opzichte van de doden.

Nu veel begraafplaatsen bezig zijn met renoveren, ophogen of uitbreiden, vraagt men zich nogal eens af welke (nieuwe) grondsoort het beste kan worden aangebracht. En zijn er misschien ook nog milieueisen waarmee rekening gehouden moet worden? Als nieuwe consulent die een dergelijke vraag binnenkrijgt, raadpleeg je dan natuurlijk eerst even het archief van voorganger Wim Zaalberg: "Los van de zogenaamde 'schoongrondverklaring' die tegenwoordig vereist is bij zwarte grond en zand, zijn er wettelijk geen andere eisen voor begraafplaatsen," schrijft hij ergens aan een van onze leden. "Maar het begraven in zand verdient echter sterk de voorkeur boven andere grondsoorten omdat dat garant staat voor een optimale lijkvertering. Hoe grover het zand, hoe beter. Maar te grof kan niet, want dan gaat het teveel lopen bij het delven van het graf. Een zekere 'kleef' is daarom gewenst. Een leemachtige zandgrond en zandgrond met een klein percentage humus wordt daarom aanbevolen. Overigens is het probleem dat het zand gaat rollen tegenwoordig iets minder groot, nu er vaker met gesloten aluminium bekistingsringen wordt gewerkt in plaats van met losse houten planken."

Zeezand taboe?

Zeezand is in grote voorraden beschikbaar maar absoluut ongeschikt als grondsoort om in te begraven. Het zoutgehalte werkt nadelig op de lijkvertering. Daarnaast is het natuurlijk geen goede ondergrond voor de beplanting en het groen op de begraafplaats. Tenzij je zeekomkommers wilt gaan kweken.

Soms wordt er ontzilt zeezand aangeboden. Dit zand is dan met zoet water gespoeld om het zoutgehalte omlaag te krijgen. Betekent dat dan dat het probleemloos voor begraafplaatsen kan worden aangewend? Is het niet te fijn van structuur? En hoe zou het zitten met zand uit het IJsselmeer? Dat wordt ook veelvuldig verkocht. Je zou denken, daar is het water tegenwoordig zoet dus dan is het zand dat ook. Maar vroeger was de Zuiderzee toch echt zout en wat betekent dat voor het zand?

Jan Westra, projectleider bij Oranjewoud, geeft een kleine toelichting: "Ontzilt zeezand hoeft geen probleem te zijn als het maar aan de voorwaarden voldoet. Begraafplaatsbeheerders moeten dus altijd een certificaat vragen of een zandmonster hierop laten controleren. Dit vraagt de waterkwaliteitsbeheerder ook."

Westra vervolgt: "Het zand uit de vroegere Zuiderzee kan hetzelfde zijn als wat aan wal gewonnen wordt. In de ijstijden zijn zowel in de huidige Noordzee (toen land) als op het vasteland lagen dekzand terecht gekomen. De zandlagen komen op diverse dieptes voor en de grofheden variëren, afhankelijk van de plaatselijke geologische omstandigheden. Dus zowel te land als ter zee komen

verschillende zandlagen voor, met verschillende korrelgroottes. Zand uit het IJsselmeer heeft dezelfde eigenschappen als Noorzeezand want is op dezelfde manier ontstaan. Ook hier kan het zoutgehalte problemen opleveren, dus geldt hier ook: bemonsteren! De keuze voor en controle op het juiste zand is specialistisch cultuurtechnisch werk. Je moet geen zand gaan bestellen alsof het een kilo suiker is. Je hebt zand en je hebt zand: het kan heel verschillend zijn."

De conclusie van Westra is duidelijk: koop niet zomaar los zand voor op de begraafplaats, laat je deskundig adviseren en houd je aan bijgevoegd recept.

Het recept van Oranjewoud

- Grondsoort is zand (matig grof);
- zand-eisen: M50 210 - 300 mu (mu is de korrelgrootte);
- leemgehalte (dit is granulaire delen kleiner dan 50 mu) mag maximaal 5% bedragen (liever lager);
- organische stofgehalte mag maximaal 1% bedragen (liever lager);
- het zoutgehalte van het te leveren zand mag maximaal 200 mg CL (chloor) per kg droge stof bedragen.

Scenario met onderhoud

Parameters	
onderhoudskosten per graf per jaar	25
afname graven per jaar	25
rente	3,35%
lineaire afschrijving in	40 jaar
Voorbereiding en toezicht	15%
planologische procedure en ontwerp	10% ivm bestemmingsplan wijziging

Exploitatiefkosten per graf/per jaar				
	Bij huidig tarief 750	tarief bij kostendekkend heid 3.664	tarief 6.000	tarief 1.800
A	Investering excl. V&T en ontwerp	460.000	460.000	460.000
B	Investering incl. V&T en ontwerp	575.000	575.000	575.000
B	aantal graven:	350	350	350
C	Totale kapitaallasten over investering	34.000	34.000	34.000
D	volledig benut na x jaar	14	14	14
E=C/B	kapitaallasten per jaar per graf	97	97	97
F	onderhoud per jaar per graf	25	25	25
G=E+F	Totaal exploitatiekosten per graf bij volledige afname	122	122	122
H=30*G	Tarief bij kostendekkendheid bij volledige benutting	3.664	3.664	3.664
	Oftes: Tarief afkoop 30 jaar per graf	750	3.664	6.000
			1.800	1.800

Totale exploitatiekosten begraafplaats per jaar				
J=GxB	Totaal exploitatiekosten per jaar:	42.750	42.750	42.750
H=H/30*B	Gemiddelde opbrengsten per jaar tot volledige benutting	4.375	21.375	35.000
	Tekort op exploitatie	38.375	21.375	7.750
	Waarvan structureel tekort	34.000	0	-27.250
	waarvan gemid. aanloopverliezen tot volledige benutting	4.375	21.375	35.000
	Totaal aanloopverliezen*	61.250	299.250	490.000
				147.000

Scenario met onderhoud

Parameters	
onderhoudskosten per graf per jaar	25
afname graven per jaar	15
rente	3,35%
lineaire afschrijving in	40 jaar
Voorbereiding en toezicht	15%
planologische procedure en ontwerp	10% ivm bestemmingsplan wijziging

Exploitatiefasten per graf/per jaar					
		tarief bij			
		Bij huidige	kostendekkend		
		tarief	heid	tarief	
		750	3.664	6.000	
		1.800			
A	Investering excl. V&T en ontwerp	460.000	460.000	460.000	460.000
B	Investering incl. V&T en ontwerp	575.000	575.000	575.000	575.000
B	aantal graven:	350	350	350	350
C	Totale kapitaallasten over investering	34.000	34.000	34.000	34.000
D	volledig benut na x jaar	23	23	23	23
E=C/B	kapitaallasten per jaar per graf	97	97	97	97
F	onderhoud per jaar per graf	25	25	25	25
G=E+F	Totaal exploitatiekosten per graf bij volledige afname	122	122	122	122
H=30*G	Tarief bij kostendekkendheid bij volledige benutting	3.664	3.664	3.664	3.664
	Oftes: Tarief afkoop 30 jaar per graf	750	3.664	6.000	1.800

Totale exploitatiekosten begraafplaats per jaar					
J=GxB	Totaal exploitatiekosten per jaar:	42.750	42.750	42.750	42.750
H=H/30*B	Gemiddelde opbrengsten per jaar tot volledige benutting	4.375	21.375	35.000	10.500
	Tekort op exploitatie	38.375	21.375	7.750	32.250
	Waarvan structureel tekort	34.000	0	-27.250	21.750
	waarvan gemid. aanloopverliezen tot volledige benutting	4.375	21.375	35.000	10.500
	Totaal aanloopverliezen*	102.083	498.750	816.667	245.000

